

Stora vinster för dem som äger privata särskolor

Text och foto: Hasse Hedström

Många ägare av mindre skolföretag har blivit mångmiljonärer på bara några år. Det gäller inte minst skolor som riktar sig till barn med behov av särskilt stöd. Som lilla särskolan Labanskolan i Uppsala med omkring 15 elever som på fem år gjort en vinst på 21 miljoner kronor.

En av de allra första skolbolagsdirektörerna var Jan-Åke Ahlström som startade Utvecklingspedagogik AB 1993. Jan-Åke var ursprungligen slöjdlärare och avancerade inom särskolan, som på den tiden hade landstingen som huvudman. Det här var i början av det som den borgerliga regeringen kallade valfrihetsrevolutionen. För att få fart på revolutionen knoppades förskolor och skolor av till rektorer och förskolechefer. Oftast billigt, långt under marknadsvärdet. Många helt nystartade företag kunde därför gå med höga vinster redan första verksamhetsåret. Det hände att första årets vinst var högre än vad de fått betala för hela skolföretaget.

Jan-Åke tog chansen och övertog särskolan i Sol-lentuna. På frågan om den höga vinsten redan från starten ville Jan-Åke knappt tillstå att det var någon egentlig vinst. Den såg han främst som en buffert om något oförutsett skulle inträffa, t.ex. om någon lärare skulle bli sjuk.

Sedan dess har företaget haft drygt 20 vinstrika år. Bara under åren 2011 till 2013 har Utvecklingspedagogik AB haft en sammanlagd vinst på omkring 17 miljoner. Det här är en vinstnivå som har varit ganska konstant allt sedan starten och som tickat in år efter

år. Så visst finns det en buffert i dag om en lärare skulle bli sjuk. Mycket av pengarna har i dag samlats i det bolag som kort och gott heter Jan-Åke Ahlström AB. Här finns tillgångar på drygt 75 miljoner och mycket lite skulder. Skolverksamheten fortsätter i Utvecklingspedagogik AB där sönerna i dag är VD och vice VD.

Lägre tillgång till specialpedagoger

Att starta skolor och andra företag för barn som behöver extra stöd innebär en möjlighet att göra mycket stora vinster som samhället betalar. Om man ser till vinstnivån så är Utvecklingspedagogik AB inte ens en av de vinstrikaste skolorna.

Vanliga fristående aktiebolagsskolor har i allmänhet i betydligt lägre grad tillgång till speciallärare, specialpedagoger och skolpsykologer än offentligt drivna skolor. Joacim Ramberg, doktorand i specialpedagogik vid Stockholms universitet, har undersökt tillgången på specialpedagoger och speciallärare på kommunala gymnasieskolor. Studien visar att i 90 procent av de kommunala gymnasieskolorna har eleverna tillgång till speciallärare eller specialpedagog, jämfört med bara drygt 30 procent i de fristående.

I vanliga skolor ligger ersättningen för att erbjuda specialpedagogiskt stöd ofta med i den allmänna elevpengen. När det gäller specialskolor så utgår särskilda medel. Ofta ser man att en del av detta stöd snarare hamnar hos skolans ägare än i extra resurser till eleverna. Några exempel:

Labanskolan i Uppsala

Labanskolan är en liten privatägd särskola i Uppsala som hade 14 elever när jag besökte skolan för drygt ett år sedan. De senaste fem åren har företaget gjort en sammanlagd vinst på drygt 21 miljoner kronor. Varje elev på skolan har alltså inneburit omkring 300 000 kronor per år i ren vinst.

Under 2010 delade bolaget ut sex miljoner från företaget, som då fortfarande hade två ägare. Från starten 1999 till och med 2013 hade företaget sammanlagt dragit in nästan 35 miljoner kronor i vinst.

Av bolagsvinsten har ägaren Age Sanner Persson och den förra delägaren Annika Isaksson sedan starten delat ut nästan tio miljoner kronor till sig själva i aktieutdelning.

Labanskolan har även varit frikostig med pensionsavsättningar. Fram till och med 2010 hade företaget avsatt nästan 8,5 miljoner i pension till ägarna. Jag frågade ägaren till Labanskolan om hon förstod att företagets höga vinster kunde ifrågasättas.

Efter att som skolreporter följt utvecklingen från de första Pysslingenförskolorna till riskkapitalbolagens framväxt och intervjuat många nya skolföretagare har jag sett ett tydligt mönster: ingen vill tala om vinst. Företagare i andra branscher är ofta stolta när de går med vinst. De sätter gärna upp diplom på väggarna från ratinginstitut som visar soliditet och vinstmarginaler. Under alla år har jag inte mött någon ägare till förskolor eller skolor som inte vridit sig besvärat när frågan om företagets vinst förts på tal. Age Sanner Persson var inget undantag:

– Vinsten är okej om verksamheten får det den ska ha och om föräldrarna är nöjda, sa hon motvilligt.

För några år sedan köpte hon ut den andra delägaren. Köpesumman är hemlig. Hon säger sig inte bry sig om utomstående synpunkter på skolans höga vinster, utan framhåller att det viktiga är verksamhetens kvalitet, som hon menar inte påverkas av vinstuttagen.

– Jag har inte startat skolan för vinsternas skull. Det har bara blivit så, menar hon.

Tomas Hjelström är ekonomie doktor vid Handelshögskolan i Stockholm och specialiserad på företagsvärdering och redovisningsfrågor. Han säger att Labanskolans vinstnivå är hög, men att det inte är ovanligt med mycket lönsamma företag inom den sektor som delvis har privatiserats. Hans uppskattning är att ett företag som Labanskolan kan säljas för 20–25 miljoner kronor.

Magitaskolan i Liljeholmen

Magitaskolan i Liljeholmen är en resursskola som vänder sig till barn med bland annat neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och har ett trettiotal elever. Skolan har under flera år haft vinstmarginaler på omkring 70 procent. Av varje hundralapp som

kommit in i företaget har 70 kronor alltså varit vinst – bara 30 kronor har använts till barnens verksamhet. Ägarna plockade under 2013 ut nästan 17 miljoner i aktieutdelning, innan de sålde företaget för en okänd summa. I december i fjol hotade Skolinspektionen med att stänga skolan om inte en rad allvarliga brister åtgärdades. Eleverna får bland annat inte rätt stöd och det finns inga specialpedagoger. Eftersom skolans profil är just specialpedagogik är denna brist särskilt allvarlig, menar Skolinspektionen.

På skolans hemsida menar rektorn att massmedias kritik mot den höga vinstnivån och vinstuttagen är orättvis. Skolan ägs i dag av Team Olivia, som köpte Magitaskolan av Margareta Melander och Bengt Eckerrot under 2013. Skolans rektor anser att kritiken om vinstuttagen borde riktas mot dem.

Men en blick på den senaste årsredovisningen visar att vinstnivån fortfarande är mycket hög. Vinstmarginalen har visserligen sjunkit under andra halvan av 2013 – då Olivia tog över Magitaskolan – men den var fortfarande på drygt 40 procent. Vinsten var på nästan 2,7 miljoner kronor under den del av året då Olivia drev skolan. Och Skolverkets kritik riktade sig mot hur verksamheten såg ut i slutet av 2014. Nu i april har Skolinspektionen ännu inte meddelat om de anser att Magitaskolan uppfyller kraven för att få fortsätta driva skola.

Att Team Olivia inte har något emot att tjäna mycket pengar på ungdomar med Aspergers syndrom visar ett annat företag i koncernen. Viljan Asperger Centrum hade en vinst på drygt sex miljoner och en vinstmarginal på 25 procent under 2013.

Kristinaskolan i Täby

Kristinaskolan i Täby är en annan skola som jag skrivit om under åren. Det är en grund- och särskola som vänder sig till barn med autismspektrumstörning. För några år sedan konstaterade Skolinspektionen att Kristinaskolan led brist på det mesta. I en mycket lång rapport konstaterades att lärare var obehöriga, att det var oklart vem som var rektor och till och med vilka elever som gick på skolan. Ett par veckor efter Skolinspektionens besök tömdes bolaget på pengar, nästan 10,5 miljoner. Pengarna har ägaren Ove Åstrand samlat i Foped AB, där även hans hustru Berit Åstrand sitter i styrelsen. Hon har varit rektor för Kristinaskolan genom åren. Sedan 2006 har en femtedel av omsättningen – totalt 31 miljoner kronor – gått till aktieutdelningar och koncernbidrag. Under 2013 fanns omkring 27 miljoner överförda till Foped AB och nästan inga skulder. Skolan ska enligt uppgift fått nya ägare i fjol men Skolinspektionen konstaterade att Kristinaskolan för bara drygt ett halvår sedan hade allvarliga brister som måste åtgärdas.

Move och Walk, Kung Saga och Aspdammskolan

Ytterligare en skola med specialpedagogisk inriktning är Move och Walk i Sverige AB som driver särskola. Vinstmarginalen var nästan 40 procent och vinsten efter finansnetto var drygt 3,5 miljoner 2013 på en omsättning på omkring 9 miljoner kronor.

En annan skola som visar att det går att tjäna mycket pengar på särskoleelever är Kung Saga AB i Stockholm. På sin hemsida berättar de att skolan på Telefonplan i Hägersten har en estetisk inriktning. De är en skola med några få elever och bara åtta anställda. Nästan en tredjedel av de sex miljoner de får i skattepengar för att bedriva undervisning används inte i verksamheten utan är vinst. Resultatet efter finansnetto var i fjol 1 775 000 kronor. Varje anställd i bolaget drog ihop en kvarts miljon var i vinst till ägarna.

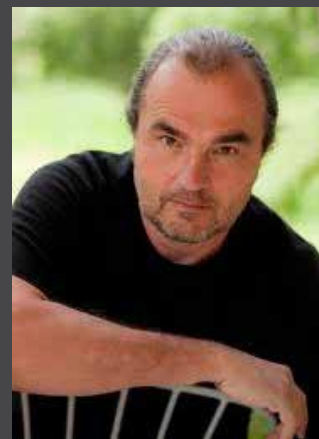
Aspdammskolan AB i Stockholm, vänder sig till elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Skolan har 2011 till 2013 haft rörelsemarginaler på mellan 27 till 40 procent. Vinsten före finansnetto var 2012 nästan 2,7 miljoner på en omsättning på drygt 6,8 miljoner kronor. Det fanns då sju anställda enligt årsredovisningen, vilket innebar att varje anställd drog in en vinst till företaget på drygt 380 000 kronor.

HVB-hem med skola

En annan sektor med stora möjligheter till att snabbt bli mångmiljonär på skattepengar är skolor som kombineras med behandlingshem, eller tvärtom. Ett exempel är Pilevallens vård och behandling AB. Friskolan för årskurs 6–9 har varit igång sedan 2007.

Företagets resultat efter finansnetto var 2013 omkring 3,5 miljoner kronor på en omsättning på 8,7 miljoner kronor. Bolaget har haft höga vinster varje år. I genomsnitt 3,5 miljoner kronor de senaste tio åren. Den sammanlagda vinsten under dessa år är omkring 33,5 miljoner kronor. Vinstmarginalen för Pilevallen var 2013 nästan 40 procent. Men rekordåret var 2009 då hälften av omsättningen var ren vinst.

"Under alla år har jag inte mött någon ägare till förskolor eller skolor som inte vridit sig besvärat när frågan om företagets vinst

Hasse Hedström är frilansjournalist och fotograf. Han har bland annat varit chefredaktör för tidskriften Specialpedagogen och skrivit böcker och reportage om specialpedagogik och den svenska skolans utveckling.

Av 11,5 miljoner i omsättning kunde företaget avsätta 5,6 miljoner kronor i vinst. En vinstmarginal på 50 procent.

Ägarna tar också gärna ut en del av vinsten i utdelning. Aktieutdelningen de senaste tre åren är omkring 17 miljoner kronor. Trots rekordutdelningen så fanns fortfarande omkring tio miljoner i balansräkningen efter att skulderna räknats av. Företaget är dessutom dotterbolag till Le Mayon Holding AB som inte verkar ha någon annat syfte än att samla på sig pengar. År 2013 fanns omkring 16,5 miljoner i företaget och inga skulder.

På sin hemsida berättar Pilevallen att de är ett behandlingsalternativ för barn och ungdomar mellan 11 och 17 år. De vänder sig till barn som inte kan bo hemma på grund av sviktande omsorg, som varit utsatta för övergrepp och med olika neuropsykiatriska svårigheter.

Här ytterligare några exempel på vinstrika kombinerade skolor och behandlingshem (siffrorna är från 2013, vinsten är beräknad efter finansnetto):

Stradivarius HVB, Skellefteå. Omsättning: 14 miljoner. Vinst: 2,5 miljoner. Vinstmarginal: 18 procent.

Villberga Familjecenter AB, Grillby. Omsättning: 12 miljoner. Vinst: 2 miljoner. Vinstmarginal: 20 procent.

Arken HVB, Långared. Omsättning: 17 miljoner. Vinst: 3,6 miljoner. Vinstmarginal: 22 procent.

Humlans HVB, Ockelbo. Omsättning: 11 miljoner. Vinst: 2,3 miljoner. Vinstmarginal: 22 procent.

Stubben HVB, Åsensbruk. Omsättning: 9 miljoner. Vinst: 2,2 miljoner. Vinstmarginal: 26 procent.

Vittrassel utbildningsforum HVB, Ramsele. .

2014 omsättning: 9 miljoner. Vinst: 1,5 miljoner. Vinstmarginal: 17 procent.

ART HVB, Tranås. Omsättning: 8 miljoner. Vinst: 1,3 miljoner. Vinstmarginal: 29 procent

De flesta vill förbjuda vinst

Mellan 1998 och 2012 har den skattefinansierade välfärden som drivs i privat regi ökat från 7 till 17 procent och omfattade 2012 över 100 miljarder. En alldeles unik skolmarknad har vuxit fram i Sverige.

Kommunerna är idag tvungna att betala skolpeng till privata företag som vill starta en skola. Sedan 1996 är skolpengen 100 procent av vad en elev i den kommunala skolan kostar.

En SOM-undersökning 2012 visade att 62 procent tyckte att det var en bra idé att förbjuda vinstutdelning i vård, skola och omsorg. Bara 16 procent tyckte att det var en dålig idé.

En ny SOM-undersökning från 2014 visade att opinionsvindarna mot vinstuttag i välfärden nu hade ökat till nästan 70 procent.

Vinster inom LSS-verksamheter utreds

Regeringen har gett Ilmar Reepalu i uppdrag att ta fram förslag på ett nytt regelverk för privata välfärdstjänster som finansieras med offentliga medel. Målet är att få bättre insyn i de privata bolagen och att förhindra att skattepengar hamnar som vinst i ägarnas fickor.

Även LSS omfattas av kommittédirektiven. Så här står det:

"En ny reglering bör omfatta offentligt finansierade välfärdstjänster som anordnas av privata utförare inom skolväsendet och äldreomsorgen samt sådan hälso- och sjukvård som omfattas av HSL. Vidare bör hem för vård och boende (HVB) och all verksamhet inom socialtjänsten som bedrivs i privat regi omfattas, även sådan verksamhet som en kommun genom avtal har lämnat över till en enskild aktör att bedriva, liksom all verksamhet som är kopplad till insatser enligt LSS. Vad gäller personlig assistans som bedrivs i privat regi inkluderas sådan assistans som bedrivs med stöd av assistansersättning."